

RECORDEM LA TEORIA DE LA VERITAT COM A CORRESPONDÈNCIA

Joan Manuel Segura Guiscafré

Professor de Filosofia a l'IES La Ribera (Palma) i Tutor de Filosofia a la UNED

Enguany es compleixen vint anys de la publicació de l'article de David Lewis "Forget about the 'correspondence theory of truth'". En ell Lewis convidava a deixar de considerar la teoria de la correspondència com una teoria de la veritat acceptable; per a que pogués ser presa seriosament hauria de complir quatre condicions: 1) hauria d'anar més enllà de la teoria de la redundància (o teoria deflacionista), 2) hauria d'entrar en conflicte amb la teoria coherentista i la teoria pragmatista, 3) s'hauria de poder resumir amb l'eslògan "la veritat és correspondència amb els fets", i 4) hauria de parlar sobre el concepte de veritat. El que intentarem fer aquí és presentar una teoria que compleixi les quatre condicions i que, a la vegada, impliqui la menor quantitat possible del que Quine anomena "compromi-sos ontològics".

Els orígens de la teoria de la correspondència es poden remuntar a Aristòtil («Dir d'allò que és que és és vertader, mentre que dir d'allò que no és que és és fals»), i es troba també en autors com Tomàs d'Aquino («Veritas est adaequatio rei et intellectus») o Hume («Truth or falshood consists in an agreement or disagreement either to the *real* relations of ideas, or to *real* existence and matter of fact»). És conegut també l'intent que Tarski va dur a terme per trobar una formulació més precisa d'aquesta idea, alineada amb la concepció aristotèlica. I de fet, tan conegut com la definició d'Aristòtil és l'exemple que Tarski fa servir com a punt de partida:

"La neu és blanca" és vertader sii¹ la neu és blanca.

L'expressió entre cometes a l'esquerra del bicondicional és el *nom de l'enunciat*, mentre que el que es troba a la dreta és *l'enunciat com a tal*. En general: si P és un enunciat i X és el nom de l'enunciat en qüestió, quina relació hi ha entre "X és vertader" i P? És palès que són equivalents. Així doncs:

X és vertader sii P.

Si aquesta expressió s'ha de considerar una síntesi apropiada de la veritat com a correspondència, és natural que hi hagi dubtes sobre si aquesta transcendeix la mera redundància; al

cap i a la fi, "X és vertader" i P són equivalents, diuen el mateix. Sembla que hi ha un seriós risc d'incomplir la primera condició imposada per Lewis...

Per tal de veure si la correspondència transcendeix la redundància, caldrà posar atenció a la part dreta del bicondicional, la que, en principi, es refereix a "la realitat" o "als fets". En la seva defensa de la correspondència com a criteri de veritat, Russell va arribar a postular l'existència platònica de les relacions o les propietats, tot afirmant que si Otel·lo creu que Desdèmona estima Casio la creença d'Otel·lo versa sobre un tot complex format per Desdèmona, Casio i la relació "x estima y"; un tot complex altrament dit "fet". Una postura similar és la defensada per Wittgenstein al *Tractatus*: el món està dividit en fets, les pro-posicions representen estats de coses, si l'estat de coses que la proposició representa és el cas (és un fet), aleshores la proposició és vertadera. Aquesta posició respecte de la veritat porta implícita la noció de "representació", que Wittgenstein, de manera similar a Russell, entén com un isomorfisme lògic: la proposició i l'estat de coses que aquesta representa tenen una mateixa estructura interna. L'estat de coses que la proposició representa és el sentit de la proposició; i el que fa que la proposició en qüestió sigui vertadera és l'ocurrència efectiva de l'estat de coses que aquesta representa. Així doncs, la Convenció T es pot expressar de la següent manera:

Una proposició P és vertadera sii P representa l'estat de coses E i E és el cas.

O equivalentment:

Una proposició P és vertadera sii representa un fet.

La versió de la veritat com correspondència de Russell i Wittgenstein comporta un compromís amb l'existència d'un cert tipus d'entitat: els fets; així com isomorfisme entre aquests i els enunciats. Què passa, però, amb els enunciats negatius, els condicionals o els contrafàctics? Hi ha fets negatius, fets condicionals i fets contrafàctics? És més, on comença i on acaba un fet? Què són exactament? Com s'identifiquen? Els compromisos ontològics poden semblar del tot punt inassumibles; i el nostre objectiu és trobar una versió de la teoria

1 Faig servir "sii" com a forma abreujada de "si i només si".

que n'impliqui la menor quantitat possible. Val a dir, per cert, que Lewis contempla (una reconstrucció de) la versió wittgensteiniana de la correspondència i con-clou que no compleix les quatre condicions; no entrarem a valorar aquesta afirmació.

És possible, doncs, una correspondència feble? Al final de la seva obra *La construcció de la realitat social*, Searle es mostra crític amb la metafísica de Wittgenstein tot articulant una defensa de la veritat com correspondència. Searle considera que «en general, els enunciats són intents de descriure com són les coses en el món, el qual existeix independentment de l'enunciat. L'enunciat serà vertader o fals depenent de si les coses en el món són realment tal com l'enunciat diu que són». O dit més breument: «un enunciat és vertader si i només si es correspon amb els fets».

Ara bé, tot i que la veritat depèn de la correspondència amb els fets, «els fets no són objectes complexos, ni són tampoc entitats lingüístiques, sinó que són condicions, concretament, són condicions del món que satisfan les condicions de veritat expressades pels enunciats». Així doncs, «qualsevol cosa que basti per fer vertader un enunciat és un fet». «Vertader» és, per tant, un adjectiu per avaluar els enunciats; de la mateixa manera que les ordres són *obeïdes* o *desobeïdes*, i les promeses són *mantingudes* o *rompudes*, els enunciats són *vertaders* o *falsos*. Els enunciats s'avaluen com a vertaders en virtut de com és la realitat, en virtut de que la realitat sigui com l'enunciat diu que és. Així mateix, un fet no és més que allò que ha de passar a la realitat per a que l'enunciat en qüestió sigui vertader, «el correlat no-lingüístic de l'enunciat en virtut del qual, o a causa del qual, l'enunciat és vertader». Finalment, cal un verb que expressi la relació entre l'enunciat i el fet en qüestió, i aquest és “correspondre”.

Segurament resultarà palès que la proposta de Searle compleix les condicions (3) i (4) que Lewis estableix, car, es pot condensar en la idea que un enunciat és vertader quan es correspon amb els fets i, naturalment, parla de la veritat. Ara bé, què passa amb les dues primeres condicions?

Pel que fa a la condició (1), la referent a la redundància, certament, podria semblar que “vertader” és simplement una drecera lingüística per evitar haver de repetir aquells enunciats amb que hom està d'acord i que «“La neu és blanca” és vertader» és simplement una manera més llarga de dir «la neu és blanca». Però si aquesta idea fos encertada, quina diferència hi hauria entre «la neu és blanca» i «la neu és negra» o entre «Barcelona és al nord de València» i «València és al nord de Barcelona»? Sembla que la resposta en ambdós casos és que el primer enunciat té una propietat que el segon no té; en paraules de Searle: «necessitem paraules per descriure l'èxit i el fracàs a l'hora d'ajustar-se per part dels enunciats. [Aquestes paraules són] “vertader” i “fals”». La teoria de la

correspondència va més enllà de la mera redundància, tot i que, necessàriament, implica totes les instàncies particulars de la teoria de la redundància.

Finalment, hem de veure si es compleix la condició (2): si la correspondència feble de Searle entra en conflicte amb la teoria coherentista i la teoria pragmatista. Lewis entén que dues teories de la veritat entren en conflicte quan, si unim en un mateix bicondicional la definició de veritat que cada d'elles ofereix, el resultat és “manifestament no a priori”. Assumint que la teoria coherentista es pot sintetitzar amb:

Un enunciat P és vertader sii P és coherent amb un sistema de creences previ.

I que la teoria pragmatista es pot sintetitzar amb:

Un enunciat P és vertader sii és útil creure P.

Podem observar que ni

P es correspon amb els fets sii és útil creure P.

Ni tampoc

P es correspon amb els fets sii P és coherent amb un sistema de creences previ.

Són a priori, de manera que, la teoria de la correspondència entra en conflicte amb la teoria coherentista i la teoria pragmatista. Queda pendent la qüestió del compromís ontològic: a què ens compromet la correspondència en la versió de Searle? Per dir-ho condensadament, i amb permís de Gòrgies, ens compromet a acceptar que existeix una realitat, que existeix algú que en té (algun) coneixement i que existeix un llenguatge amb que aquest algú es pot comunicar. Això no demostra, naturalment, que aquestes tres coses existeixin realment, és possible que per a molts això ja sigui un compromís ontològic extraordinari, però, si més no, és necessari fer-lo per llegir aquest article.

BIBLIOGRAFIA

- DAVID, M. (2004) “Don't forget about correspondence theory of truth”, *Australasian Journal Philosophy*, Vol. 82, pàg. 42-47
- LEWIS, D. (2001) “Forget about the ‘correspondence theory of truth’”, *Analysis* Vol. 61, pàg. 280-289.
- RUSSELL, B. (2001) *The Problems of Philosophy*, Oxford: Oxford University Press.
- SEARLE, J. (1995) *The Construction of Social Reality*, Nova York: The Free Press.
- TARSKI, A. (1944) “The Semantic Conception of Truth”, *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. 4, pàg. 341-376.
- VISION, G. (2003) “Lest We Forget ‘The Correspondence Theory of Truth’”, *Analysis*, Vol. 63, pàg. 136-142.
- WITTGENSTEIN, L. (2003) *Tractatus logico-philosophicus*, Madrid: Tecnos.
- YOUNG, J. (2009) “Truth, correspondence and deflationism”, *Frontiers of Philosophy in China*, Vol. 4, pàg. 563-575.